

sadržaji političke mobilizacije, što se naravno štetno odražavalo na diferenciranost naučne analize. Diktat sećanja je i danas kao i ranije snažan, premda su posledice različite prirode. Postoji jedan osvrt na ulogu istoriografije u socijalizmu (Stanković, Dimić 1996), ali ne i na njenu ulogu nakon 1990. U socijalizmu je na delu bilo dekretirano nadnacionalno sećanje (sa "komunikativnim prećutkivanjem" ranijih međuetničkih ratova), kod poslesocijalizma eksplozivna kombinacija manipulativno usmeravanih i spontano oživljenih nacionalističkih oslobodilačkih sećanja. U socijalizmu je pisanje istorije nadzirao partijski kadar. Danas nema partijske kontrole, ali jednostranosti nisu manje. Danas je nadpartijski nacionalizam na drugi način u obliku slepog patriotizma postao skoro obavezni novi konformizam. Premda je danas otvoren prostor za pluralističko tumačenje istorije, srpska istoriografija u velikoj meri još nije iskoristila ovu šansu zbog pritiska drugih oblika politizacije. Etnički antilevičarski konformizam daje osnovni ton srpskoj istoriografiji. Naročito je upadljiva klerikalizacija etničke rasprave i crkvena martirologija. Nova slika istorije je kao i ranije konstruisana na dualistički, često manihejski način, ali danas sa novim junacima, žrtvama i dželatima. Za razliku od komunističke istoriografije (gde je direktivno usmeravana bila borba protiv nacionalizma vlastite nacije) kod današnje srpske i hrvatske istoriografije gotovo da nema nikakvog kritičkog odnošenja prema ulozi vlastite nacije niti primisli o kolektivnoj krivici. Namesto samokritike vlada slepi patriotizam koji vlastiti narod uvek vidi kao žrtvu. Gotovo da nije potrebno dodavati da se sa ovakvom selektivnom obradom istorije ne može uspostaviti racionalan odnos prema prošlosti. Preostaje samo legenda o nacionalnoj veličini, svetloj i ponosnoj nacionalnoj istoriji. Zato i nema spora tipa Historikerstreit unutar nacionalne istoriografije (kao što su npr. debate oko fašizma u SR Nemačkoj ili kao što je kritika SAD imperijalizma u radovima N. Čomskog). Umesto toga, još je aktuelna restaurativna normalizacija nacionalne države uz pomoć isticanja zločina drugih i nedužnosti vlastitih žrtava. Nešto kao kultura sećanja 19. veka. Istoriofrafija koja počiva na organizovanom zaboravu žrtava nedela vlastite nacije ne može prevladati prošlost, tj dospeti do racionalnog objašnjenja uzroka koji su odveli iracionalnim sukobima i iskorenjivanjima drugih.

Pomenutom stanju daje posebnu boju to što prevladavanje prošlosti u Srbiji još uvek ima snažan provincijalan ton. Samo mali broj istraživača socijalizma koristi stranu literaturu. Da li uopšte treba podsećati da je viđenje vlastite prošlosti površno i nepotpuno bez sagledavanja celine procesa u okruženju. Obrada jugoslovenskog socijalizma je samo deo obrade evropskog socijalizma i u tom sklopu treba posmatrati njene domašaje i lutanja. Kod nas se najčešće radi o novoj obradi već poznatog arhivskog materijala, ali sada sa "novim naočarima". Dok su ranije bile zanimljive svetle strane socijalizma, danas se ističu tamne. Samo mali deo istoričara iz starije i srednje generacije sledi stare istraživačke prioritete (antifašizam i partizanska borba), dokse većina istraživača trudi da rehabilituje monarhistički četnički pokret ili kvislinge kao žrtve komunista. U središtu revizionističke politike sa istorijom je napor za diskreditovanjem komunističkog antifašizma. Tako je nastala revizionistička teza da je D. Mihajlović, a ne Tito bio prvi antifašist na Balkanu (K. Nikolić), ili da M. Nedić i D. Ljotić nisu bili kvislinzi nego patriote (D. Medaković, "Srpske organske studije"). Teško je reći da li je ovaj revizionizam imao više politički nego naučni odjek.

Njegova psihološka i medijska privlačnost je svakako u tome što se prikazuje kao pokušaj prevladavanja tabu zona i belih fleka komunističke istoriografije. U publicistici ovo nastojanje privlači pažnju kao senzacija. Nova oblast istraživanja su Titovi zločini (K. Nikolić,